

MINCOVNÍ REFORMA KRÁLE VÁCLAVA II.

ANOTACE

Vážení čtenáři, přinášíme Vám nový mezioborový článek propojující ekonomii, historii a právo zaměřený významný mezník českého mincovnictví.

DŮVODY A ÚČEL REFORMY

Mincovní reforma krále Václava II. proběhla v roce 1300. Znamenala přechod od stávajících brakteátů k pražskému groši. Brakteáty se razily v mnoha dílnách po celém českém království, proto byla jejich kvalita mnohdy rozdílná, což celou měnu značně znehodnocovalo. Hlavním záměrem se tak stala centralizace výroby a zkvalitnění mincí. Kromě toho se měla nová mince stát věčným platidlem a její ryzost se nesměla měnit.

STAV PŘED REFORMOU

V Čechách a na Moravě bylo v době před reformou pravděpodobně 17 mincoven. Podle erbů ve Vlašském dvoře, kam se výroba přesunula, lze určit, že se nalézaly v Písku, Mostě, Žatci, Vysokém Mýtě, Jablonném, Praze, Kladsku, Brně, Olomouci a Opavě. Asi nejvýznamnější mincovna se nacházela ve Smilově Brodě. Jejich provoz nerealizoval sám panovník, pronajímal je jednotlivým nájemníkům, kteří pak odváděli určené částky. Dalším způsobem byla doživotní držba mincovny. Většinou se tak dělo za zásluhy nebo kvůli vysokým dluhům panovníka. Za vlády Václava II. existoval také úřad správy mince, zpravidla udělován na doživotí. Povinností správců byl dohled nad předáváním mincovního stříbra a kvalitou mince. Tito správci také disponovali soudní pravomocí. Zajímavé je, že za prohřešky proti kvalitě mincí se udělovali pokuty a jiné majetkové postihy, ne tresty hrdelní. Dalšími významným úřadem byl mincmistr. Jeden pro Moravu a jeden pro Čechy. Jmenování mohli být jednotlivci, nebo celá konsorcia. Mincmistři měli dbát na kvalitu stříbra, jeho distribuci do mincoven, zajišťovat jejich chod kontrolovat výměnu kovu na mince a dohlížet na zkoušení.

REFORMA

Král Václav II. tímto úkolem pověřil tzv. florentskou společnost, skládající se z počátku ze tří členů: Rinieriho, Cyny a Aparda. Tito Florentané byli vybráni, protože pocházeli z vlivných a bohatých rodin, díky tomu disponovali s dostatečným kapitálem, ale hlavně měli zkušenosti s ražbou florintů. Motivací Italů byl bezpochyby zisk. Jak se později ukázalo, celý jejich podnik skončil v podstatě neúspěchem, neboť nesplnil jejich ekonomická očekávání a to i přes to, že kromě mincmistrů působili i jako obchodníci, majitelé nemovitostí a zastávali i vysoké úřady, Rinieri post krakovského hejtmana a Arpado podkomořího. Jejich neúspěch spočíval mimo jiné v dluhu, který vůči nim mělo České království, a který byl tak vysoký, že se prakticky nedal splatit. Z pohledu českého krále se však reforma stala jednoznačným

úspěchem, neboť se podařilo vytvořit jednu z nejkvalitnějších stříbrných mincí v tehdejší Evropě.

Přestože samotná ražba začala v červnu roku 1300, přípravy jistě probíhaly už dříve. Bylo nutné postavit opevněný Vlašský dvůr v Kutné Hoře, kam se přesunuly mincovny z celého království. Šmiten bylo postaveno 17. To zřejmě odpovídalo stavu před reformou, neboť se centralizací výroby mincí neporušila práva jednotlivých nájemníků mincoven.

Stříbro se získávalo sháněním pomocí olova. Poté se převezlo do Vlašského dvora, kde bylo dále čištěno v prenárně, poté se přezkoumalo a ocejšovalo proběrem. Vlastní kov pro výrobu mincí, sazené stříbro, obsahoval kromě stříbra i měď, přesto jejich čistota zůstala na vysoké úrovni 932/1000. Měď se přidávala v kerárně pomocí procesu legování. V gysárně se pak kov odléval do mokrých plátěných pytlíků, čímž vznikaly cány, neboli stříbrné pruty, které minciři ve šmitnách rozklepávali na plech, ten rozstříhali na čtverečky, které se ještě dále čistily a drhly. Nakonec se mincí ujali pregěři. Ti pomocí kolků vytvářeli mincovní obraz. Na líci groše byla vyobrazena královská koruna a opis: „WENCEZLAUS SECUNDUS“ a „DEI GRATIA REX BOHEMIAE“. Rub zdobí český dvojocasý lev ve skoku a nápis „GROSSI PRAGENSES“. Groš měl průměr 28 mm a hmotnost 3,975 g a z jedné pražské hřivny jich mělo být vyraženo 64.

Kromě pražských grošů se razila i menší mince tzv. parvus s hodnotou jedné dvanáctiny groše. Její průměr byl 16 mm a hmotnost 0,49 g. Ryzost byla také nižší 544/1000. Na líci měly nápis „W II BOEM“ a korunu, na rubu „PRAG PARVI“ a lva.

Nová mince měla být věčná. To znamená, že se nesměly provádět obnovy mince, při nichž se znehodnocovala. Zároveň bylo zakázáno používat nezmicovaný kov. Pražský groš se razil do roku 1547 a jeho platnost definitivně skončila roku 1644.

Liberální akademie, z.s.

ZDROJE:

JAN, Libor. *Václav II. a struktury panovnické moci*. Brno: Matice moravská, 2006. Knižnice Matice moravské. ISBN 80-86488-27-6.

HLAVÁČEK, Ivan, Jaroslav KAŠPAR a Rostislav NOVÝ, HLAVÁČEK, Ivan, ed. *Vademecum pomocných věd historických*. 2., dopl. a rozš. vyd., 1. v H & H. Jinočany: H & H, 1994. ISBN 80-85467-47-X.